

Aan: De leden van de Algemene Commissie voor Immigratie en Asiel

Betreft: Kinderen en gezinnen in de Gezinslocaties (Katwijk en Gilze-Rijen)

Datum: 16 maart 2012

Geachte leden van de Algemene Commissie voor Immigratie & Asiel,

Voor het Algemeen Overleg over 'Opvang & Terugkeer' d.d. 21 maart informeren wij u graag nader over de situatie van kinderen/gezinnen in de gezinslocaties (agendapunt 4). Wij hopen dat u dit mee zult nemen in uw beraadslagingen.

In december 2011 is door UNICEF en Defence for Children een quickscan gepubliceerd, getiteld: "De gezinslocaties in Gilze Rijen en Katwijk: geen plek voor een kind". Op 20 december 2011 is door VluchtelingenWerk Nederland een brandbrief gestuurd aan de minister voor Immigratie, Integratie en Asiel over de verontrustende situatie voor kinderen en gezinnen in de gezinslocaties. Minister Leers heeft op 21 december 2011 een brief over gezinslocaties gestuurd aan de Tweede Kamer, waarin hij reageert op een aantal door VluchtelingenWerk, UNICEF en Defence for Children genoemde knelpunten (*Briefnr 2011-2000584256*). Op verzoek van uw Commissie heeft de minister per brief d.d. 8 maart 2012 een aanvullende reactie gegeven op het bovengenoemde rapport van UNICEF en Defence for Children over de situatie van kinderen in de gezinslocaties (*Briefnr 2012-0000099323*).

In reactie op de twee brieven van minister Leers willen wij u vanuit de Werkgroep Kind in azc¹ graag attenderen op een aantal verontrustende signalen en knelpunten, die helaas nog altijd niet zijn weggenomen door de minister. Samengevat:

1) Verblijfsduur en terugkeer.

De terugkeer lijkt niet te worden bevorderd door het verblijf in de gezinslocaties. De extra verhuizing naar de gezinslocaties valt de kinderen erg zwaar en is niet te rechtvaardigen. Terugkeer kan beter vanuit de azc's gerealiseerd worden.

2) Medische zorg.

Door de verhuizing naar de gezinslocaties zijn veel medische behandelingen, therapieën en vormen van opvoedingsondersteuning afgebroken. Er is een screening nodig van de hulpbehoeften onder de gezinnen.

---

¹ Deze brief is uit naam van de vier lobbyorganisaties binnen de Werkgroep Kind in azc, te weten: UNICEF Nederland, Defence for Children Nederland, VluchtelingenWerk Nederland en Stichting Kinderpostzegels Nederland.

3) **Onderwijs.**

Ouders wordt verteld dat zij hun kind in de basisschoolleeftijd alleen op de gezinslocaties naar school kunnen laten gaan. Dit is in strijd met de Grondwet. Kinderen zouden buiten de gezinslocaties onderwijs moeten kunnen volgen als zij dat willen en kunnen.

4) **Inhuisregistratie.**

Het is goed dat de inhuisregistratie op zon- en feestdagen is afgeschaft. Ook op zaterdag is dit echter een nodeloze inperking van de vrijheid van de kinderen en hun ouders omdat er dan toch geen terugkeergesprekken plaatsvinden. Schoolgaande of studerende jongvolwassenen (18+) zouden op weekdagen ontheven moeten worden van de meldplicht.

5) **Leefgeld en reiskosten.**

De gezinnen leven onder het bestaansminimum en kunnen onvoldoende eten en kleren kopen voor de kinderen. Ook de voor hen belangrijke reizen kunnen zij niet bekostigen. Zowel het leefgeld als de reiskostenvergoeding zou op het niveau van die van een azc gebracht moeten worden. Dat kan eenvoudigweg door de Regeling Verstrekkingen Asielzoekers (Rva) ook op de gezinslocaties toe te passen.

Verblijfsduur en terugkeer

De minister geeft aan dat zelfstandige terugkeer het uitgangspunt is in de gezinslocaties. Volgens de minister worden de gezinnen intensief begeleid bij het realiseren van hun vertrek door extra DT&V casemanagers in te zetten ten behoeve van de realisatie van terugkeer. De Werkgroep Kind in azc is van mening dat het onder een streng regime plaatsen van gezinnen met kinderen, waarvan een aanzienlijke groep te kampen heeft met psychische klachten, niet positief bijdraagt aan het terugkeertraject. Het besluit om terug te keren vergt rust en stabiliteit. Juist voor deze groep is een intensieve begeleiding onmisbaar. Deze begeleiding is niet enkel te organiseren door het intensiveren van casemanagement, maar ook door het creëren van stabiele en gezonde leefomstandigheden. Hiervan is in de huidige gezinslocaties onvoldoende sprake. Dit wordt tevens bevestigd door de lage terugkeer cijfers in de gezinslocaties. De praktijk wijst uit dat sinds de opening van beide locaties slechts een enkele familie is teruggekeerd. Een grote groep bewoners in de gezinslocaties heeft geen zicht op terugkeer.

Langdurig verblijf in gezinslocaties

In de praktijk blijkt dat er nogal wat gezinnen in de gezinslocaties verblijven met nog lopende toelatingsprocedures. Ook is het geen uitzondering dat gezinnen vanuit Katwijk of Gilze weer overgeplaatst worden naar een vrijheidsbeperkende locatie of een azc vanwege een herhaalde aanvraag. Dit zijn gezinnen voor wie het besluit om overgeplaatst te worden naar een gezinslocatie soms te vroeg is genomen, waardoor zij onterecht in een gezinslocatie zijn geplaatst. Daarnaast verblijft er in de gezinslocaties ook een groep daadwerkelijk uitgeprocedeerde gezinnen. Zij moeten terug naar het land van herkomst. Echter het doen terugkeren of uitzetten van deze groep is in de praktijk weerbarstig. De meeste bewoners komen uit de zogenoemde probleemlanden, zoals Somalië en China waarnaar noch zelfstandige terugkeer noch gedwongen uitzettingen (gemakkelijk) te realiseren zijn. Het gevolg is dat kinderen/gezinnen langdurig in de gezinslocaties worden opgevangen. Dit is een zeer onwenselijke en zorgelijke situatie.

Terugkeer van gezinnen vanuit reguliere azc's realiseren

De gezinslocaties zijn al ongeschikt voor kort verblijf van kinderen en gezinnen, laat staan dat de locaties geschikt zijn voor de langdurige opvang van gezinnen. Daarbij komt dat de kinderen in de gezinslocaties al vele verhuizingen hebben gemaakt, gemiddeld één keer per jaar. Het vele verhuizen heeft nogal wat kinderen schade toegebracht in zowel hun schoolcarrière als in hun psychosociale ontwikkeling. De Werkgroep Kind in azc pleit er daarom voor om ook gezinnen die 'uitgeprocedeerd' zijn op te vangen in reguliere azc's, van waaruit gewerkt kan worden aan terugkeer.

Medische zorg

In een groot aantal gezinnen was voor de overplaatsing naar Ter Apel of naar de gezinslocaties een vorm van hulpverlening aanwezig. Het tekent hoe ernstig de conditie van deze uitgeprocedeerde gezinnen al was voordat ze naar de gezinslocaties overgeplaatst werden. Therapieën en andere hulpverleningstrajecten – zoals opvoedingsondersteuning – zijn vaak abrupt afgebroken. Verschillende ouders geven aan niet meer te weten hoe ze met hun kinderen moeten omgaan. Zij kregen eerder opvoedingsondersteuning, maar die is stopgezet toen ze naar Ter Apel of rechtstreeks naar de gezinslocatie verhuisden.

Screening nodig van hulpbehoefte onder gezinnen in gezinslocaties

De minister heeft in zijn brieven toegezegd dat voortaan de overdracht van (medische) behandelingen geregeld moet zijn voordat de gezinnen verhuizen naar de gezinslocatie. De Werkgroep Kind in azc juicht deze verbetering toe, maar maakt zich ernstig zorgen over de onderbroken behandelingen en afgebroken hulpverlening in de gezinnen die al in de gezinslocaties verblijven. De Werkgroep is van mening dat het nodig is om bij alle gezinnen na te gaan welke hulpverlening is gestopt met de verhuizing naar de gezinslocatie en of het nodig is om deze te hervatten.

Beschermen kinderen in alle gevallen voorop

Uit de quickscan van UNICEF en Defence for Children blijkt dat sommige ouders onder grote spanning staan, wat zijn weerslag heeft op de kinderen. Sommige ouders gaven aan dat zij er niet of nauwelijks in slagen om – onder de omstandigheden waarin zij verkeren - hun kinderen een positief opvoedklimaat te bieden. Daarmee worden de risico's op huiselijk geweld, kindermishandeling en verwaarlozing groter. De Werkgroep Kind in azc pleit ervoor om ouders in de gezinslocaties de hulp te bieden, die zij nodig hebben bij de opvoeding van hun kinderen. Daarnaast is nog altijd onduidelijk of de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling ook zal gaan gelden voor professionals die werken in de azc's en de gezinslocaties. De Werkgroep Kind in azc is van mening dat deze Wet ook voor alle professionals in de azc's én in de gezinslocaties moet gelden.

Onderwijs

De kinderen die regulier basisonderwijs volgen, gaan in de gezinslocaties naar school. Het voortgezet onderwijs volgen kinderen buiten de gezinslocatie. Bij de start van de gezinslocaties in de zomer van 2011 waren noch de scholen in de gezinslocaties, noch de middelbare scholen in de omgeving voorbereid op de nieuwe toestroom van kinderen. Middelbare scholen waren al vol, het duurde weken voordat sommige kinderen een plek op school hadden. Voor kinderen in het speciaal onderwijs is er geen

indicatieoverdracht geweest waardoor zij weken thuis zaten. De basisschool in Katwijk kampte met een gebrek aan leraren waardoor er meer dan 30 kinderen in een klas zaten die ingericht was voor 15 leerlingen. Zo waren bijvoorbeeld groepen 5, 6, 7 en 8 samengevoegd tot één groep met 34 leerlingen. Deze situatie is inmiddels verbeterd maar had niet mogen ontstaan. In Gilze was het onderwijs nog gericht op nieuwkomers terwijl de kinderen in de gezinslocaties al vele jaren Nederlands onderwijs volgen. De Werkgroep Kind in azc is zeer ontstemd over deze voor de kinderen chaotisch verlopen verhuizing naar de gezinslocaties. De nieuwe leraren misten een overdracht. Sommige leraren op de oude scholen wisten niet dat hun leerlingen naar Katwijk of Gilze zouden verhuizen. Juist omdat het zomervakantie was, bleek het niet mogelijk om de overdracht alsnog snel te regelen.

Uitschrijven na inschrijven

De Minister schrijft in zijn reacties dat hij voortaan wil waarborgen dat kinderen binnen veertien dagen na aankomst in de gezinslocatie naar school kunnen. De Werkgroep Kind in azc is van mening dat deze toezegging te mager is en bovendien niet voldoet aan artikel 10 van de Leerplichtwet. Daarin staat eenvoudigweg dat een kind pas wordt uitgeschreven op een school als het is ingeschreven op een andere school. De leraren in de gezinslocaties geven aan dat zij een onderwijskundig rapport nodig hebben voor die overdracht om het onderwijs zo goed mogelijk te kunnen laten aansluiten. Gezien het feit dat deze kinderen al gemiddeld één keer per jaar zijn verhuisd en hun ontwikkeling en schoolcarrière bijzonder belemmerd zijn daardoor, is een dergelijk onderwijskundig rapport bepaald geen overbodige luxe. Aangezien de verhuizingen niet ongepland plaatsvinden, zou het COA via de ouders de scholen moeten inlichten voorafgaand aan de verhuizing en ook moeten toezien op het overdragen van de onderwijskundige rapporten.

Toegang tot reguliere school

Veel kinderen en ouders in de gezinslocaties klagen over de kwaliteit van het basisschoolonderwijs daar. De scholen bieden naar eigen zeggen echter een regulier onderwijsprogramma aan. De Werkgroep Kind in azc denkt dat deze onvrede deels is ontstaan doordat kinderen en ouders er moeite mee hebben om naar een apart 'kampschooltje' te gaan juist omdat ze jarenlang regulier onderwijs op Nederlandse scholen hebben gevolgd. Met de gemeenten Katwijk en Gilze zijn afspraken gemaakt over het plaatsen van kinderen op de scholen binnen de gezinslocaties en niet op de scholen in de gemeente zelf. Dit gebeurde met het oog op de snelle terugkeer van de kinderen. Ouders wordt nu verteld dat ze hun kinderen niet op scholen in de gemeente mogen plaatsen maar van het onderwijs in de gezinslocatie gebruik moeten maken. Dit is regelrecht in strijd met het recht op de vrijheid van onderwijskeuze, zoals neergelegd in artikel 23 van de Grondwet. Bovendien is het zoals hiervoor betoogd zeer onwaarschijnlijk dat deze kinderen snel terug zullen keren. Als dat eenvoudig te regelen was, zouden ze niet in de gezinslocaties zijn beland en waren zij al vanuit het asielzoekerscentrum of de vrijheidsbeperkende locatie Ter Apel teruggekeerd. Het zijn kinderen die volwaardig kunnen instromen in het reguliere onderwijs. Daar komt bij dat de kinderen in de gezinslocaties een moeilijk bestaan leiden. De sfeer is deprimerend. De Werkgroep Kind in azc pleit ervoor om de kinderen uit de gezinslocaties de kans te geven om naar gewone basisscholen in de omgeving te gaan. Daarmee is hun recht op ontwikkeling en aansluitend onderwijs beter gewaarborgd en kunnen zij bovendien enkele uren per dag het leven van een normaal schoolgaand kind leven.

Inhuisregistratie

In reactie op de geuite zorgen van Vluchtelingenwerk, UNICEF en Defence for Children heeft de minister per 1 januari 2012 de inhuisregistratie op zon- en feestdagen afgeschaft voor bewoners van de gezinslocaties. In zijn brief van 8 maart 2012 geeft hij bovendien aan het tijdstip van de inhuisregistratie op zaterdag te willen verplaatsen naar het einde van de middag. Nu moeten de volwassenen zich (ma. t/m za.) midden op de dag melden.

Afschaffen inhuisregistratie in weekenden en vakanties (voor kinderen én ouders)

De Werkgroep Kind in azc heeft van veel ouders gehoord dat zij opgelucht zijn dat zij nu één dagje weg kunnen van het centrum. Dit is wat ons betreft een eerste stap in de goede richting. Echter de Werkgroep Kind in azc pleit ervoor om de inhuisregistratie ook op zaterdag en in vakantieperiodes af te schaffen voor het hele gezin. Dat geeft gezinnen de kans om in weekenden en schoolvakanties de gezinslocatie even te kunnen verlaten (bijvoorbeeld voor familiebezoek), en het geeft kinderen de kans om op vrije dagen vrienden en vriendinnen buiten de hekken van de gezinslocatie te kunnen opzoeken. Bovendien heeft de dagelijkse inhuisregistratie tot doel om mensen beschikbaar te houden voor terugkeergesprekken. Deze vinden niet op zaterdag plaats. Het melden op zaterdag is om die reden zinloos.

Schoolgaande en studerende jongvolwassenen (18+) vrijstellen van inhuisregistratie

Een ander zorgelijk gevolg van de inhuisregistratie is dat jongvolwassenen van 18 jaar en ouder niet in staat zijn hun opleiding af te ronden. Door de dagelijkse inhuisregistratie kunnen zij niet meer naar school. Dit heeft er in één geval tot geleid dat een jongen erg depressief werd en hij met zijn hele familie met onbekende bestemming is vertrokken. De Werkgroep Kind in azc pleit voor een versoepeling van deze inhuisregistratie voor jongvolwassenen van 18 jaar en ouder, zodat zij hun opleiding kunnen vervolgen.

Reiskostenvergoeding en leefgeld

VluchtelingenWerk Nederland stelde in haar brief dat bewoners zelf moeten voorzien in de financiering van reiskosten omdat de bewoners van de gezinslocaties niet onder de Rva vallen. De minister stelt dat deze regeling voor de gezinslocaties niet nodig is omdat de bewoners geen lopende procedures met recht op opvang hebben. Andere reiskosten zoals voor medische zorg worden wel vergoed door het COA. Er worden geen vervoerbewijzen verstrekt voor een afspraak met de advocaat of een zitting bij de Rechtbank, terwijl een aanzienlijk aantal gezinnen nog lopende procedures hebben. Hierdoor worden zij in hun belang, zoals het recht op een eerlijke asielprocedure, geschaad. Het opbrengen van de reiskosten is een enorme aanslag op het al zeer beperkte gezinsbudget. Dit heeft op zijn beurt weer gevolgen voor kinderen.

Rva ook van toepassing laten zijn voor gezinnen in gezinslocaties

Uit het rapport van UNICEF en Defence for Children blijkt dat de gezinnen niet meer kunnen rondkomen van de €31 tot €43 die zij, afhankelijk van de gezinssamenstelling, per persoon per week krijgen. Ouders geven aan dat zij geen gezond eten, onvoldoende kleding en al helemaal geen extra's zoals boeken of speelgoed kunnen kopen voor hun kinderen. De Werkgroep Kind in azc pleit ervoor om de Rva ook van toepassing te laten zijn voor de bewoners van de gezinslocaties.

Conclusie

De Werkgroep Kind in azc constateert met zorg dat veel van de genoemde knelpunten in het rapport van UNICEF en Defence for Children en de brandbrief van

VluchtelingenWerk Nederland nog niet zijn opgelost.

De minister heeft weliswaar al een paar belangrijke maatregelen genomen, maar deze zijn onvoldoende om de situatie op de gezinslocaties in lijn te brengen met de normen uit het Kinderrechtenverdrag.

De zorgen over kinderrechten die de Werkgroep vaststelt zijn:

- Een aantal ouders geeft aan niet meer in staat te zijn om de kinderen de nodige ondersteuning en begeleiding te geven. De overheid moet die verantwoordelijkheden van ouders respecteren en waarborgen, op grond van artikel 5 en 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en de ouders bijstaan als zij hun opvoedingstaken niet kunnen waarmaken.
- Het risico dat de kinderen op enigerlei wijze te maken krijgen met vormen van kindermishandeling is onaanvaardbaar groot, de overheid vervult onvoldoende haar plicht om kinderen hiertegen te beschermen (artikel 19 IVRK) in de gezinslocaties.
- De continuïteit in de ontwikkeling van- en het onderwijs aan kinderen is door overplaatsing naar de gezinslocaties in gevaar, wat in strijd is met de artikelen 6, 28 en 29 IVRK.
- Het recht op een adequate levensstandaard (artikel 27 IVRK) wordt geschonden omdat ouders en kinderen van een inkomen onder het bestaansminimum moeten zien rond te komen.
- De belangen van kinderen zijn geen eerste overweging bij de keuze tot opvang in een gezinslocatie, de inrichting van de gezinslocaties en bij de uitvoering van het aldaar gevoerde beleid. Dit is in strijd met artikel 3 IVRK en artikel 24 lid 2 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

De Werkgroep Kind in azc hoopt dat u de minister tijdens het Algemeen Overleg van 21 maart kunt bewegen tot maatregelen die ervoor zorgen dat ook voor de kinderen in de gezinslocaties de normen uit het Kinderrechtenverdrag gerespecteerd worden.

Mocht u nog aanvullende informatie van ons willen hebben of willen overleggen, neemt u dan contact met ons op.

Met vriendelijke groet,
Namens de Werkgroep Kind in azc,

Karin Kloosterboer, voorzitter Werkgroep Kind in azc
Pleitbezorger en onderzoeker kinderrechten, UNICEF Nederland
kkloosterboer@unicef.nl; 06-22566611

Marjon Donkers, coördinator Werkgroep Kind in azc
marjon.donkers@gmail.com; 06-12659359